

Inhoud

	pagina
Voorwoord	2
Weersomstandigheden	4
Visdiefjes	4
Meppel	5
Hasselt	6
Zwolle	6
Bodelaeke	6
Bodelaeke	8
Weidevogels	12
Wanneperveen	12
Nijeveen	13
Barsbekerbinnenpolder	14
Weidevogelreservaat	16
Bijeneters	17
Vogelwerkgroep bijeneters Nederland	25
Zwaluwen	26
Huiszwaluw	26
Oeverzwaluw	26
Kerkuilen	28
Gebied Nijeveen	28
Gebied Veendijk	28
Hoge Land	28
Mastenbroek	29
Steenuilen	31
Bosuilen	31
Nestkastjes	32
Drentse Vogelaarsdag	33

Voorwoord

Zoals alle voorgaande jaren kijken wij in het voorjaar reikhalzend uit naar de komst van de trekvogels en hoe het met de standvogels zal verlopen. Diverse vragen borrelen naar boven. Wat gaan de weidevogels doen? Hoe zal het gaan met de uilen, de plevieren, de visdiefjes? En natuurlijk: komen de bijeneters terug? In februari gaan we op pad en luisteren of we de bosuil en de steenuil kunnen horen roepen. Daarna kijken we in maart maar eens of de eerste weidevogels worden gezien, in april de bonte vliegenvangers, enzovoort. Daar de start van het voorjaar niet wilde vlotten en wij lange tijd te maken hadden met koude oostelijke stromingen, werd ons geduld op de proef gesteld. Dat dit koude weer invloed had op de natuur – en in ons geval dan natuurlijk het vogelleven – spreekt vanzelf. Kortom, het voorjaar is een spannende periode voor mensen die door het vogelvirus zijn aangestoken. De mensen die actief zijn met weidevogels, sluiten normaal gesproken in het voorjaar als eerste hun activiteiten af. Daaropvolgend begint een drukke periode voor degenen die zich met diverse andere takken van vogelbescherming bemoeien. Mei, juni en juli zijn wat betreft het beschermingswerk de drukste maanden. In ons geval krijgen wij dan te maken met de plevieren, visdiefjes en kerkuilen (traditioneel de hekkensluiters). Ook wie al inventariserend gegevens verzamelt voor de nieuwe broedvogelatlas, is in zijn vrije tijd in het voorjaar nauwelijks thuis te vinden. Ze lopen zelfs niet weg voor een paar nachtelijke bezoeken van hun telgebied. Ook die maken onderdeel uit van het inventarisatiewerk. De bijeneters wisten het seizoen echter te rekken tot de vierde week van augustus. Dat betekende dat 'het seizoen' dit jaar zes maanden aanhield. Daarna volgt nog het 'bureauwerk': gegevens verwerken en doorgeven aan diverse instanties, plannen maken voor het komende seizoen, vergaderingen van diverse provinciale of landelijke clubs bijwonen, de jaaravond van de eigen club voorbereiden en het jaarverslag maken. Terugblikken op het afgelopen seizoen met vragen als: wat voor invloed heeft de recessie op onze club of moeten wij binnen onze club zaken veranderen? December en januari zijn voor de 'vogelwereld' relatief rustig te noemen. Tijd om met de uitgestelde klusjes in woning en tuin te beginnen. Vervolgens dient zich het nieuwe seizoen al weer aan. Er zijn natuurlijk altijd mensen die ons als een soort lichtelijk gestoord product van de evolutie zien. Geregeld hoor je de ouderen onder ons zeggen

dat ze op die en die middag moeten klaverjassen of biljarten. Het is natuurlijk de keuze die je maakt. Actieve liefhebbers genieten nu eenmaal met volle teugen van wat de natuur te bieden heeft. Van het vroege voorjaar tot en met het late najaar kunnen wij onze tijd met groot genoegen doorbrengen met onze activiteiten in en voor de natuur. Daarbij hopen op goede resultaten. Maar zelfs los daarvan is het buiten zijn en de inzet voor de vogels al iets wat velen grote voldoening schenkt.

Namens het bestuur
Hilbert Folkerts

Weersomstandigheden

De gure en droge maanden maart, april en mei zorgden voor de koudste lente sinds veertig jaar.

Maart had een gemiddelde temperatuur van 2,5 graden. Normaal is dit 6,2 graden. Een constante oostelijke stroming die koude en droge lucht aanvoerde vanuit Rusland, was hier de boosdoener. Op 11 maart vroomde het de gehele dag en op 13 maart hadden wij op veel plaatsen nog strenge vorst. Temperaturen tot 15 graden onder nul zijn gemeten.

In april was het gemiddeld 8,1 graden, tegen 9,2 normaal. Het koude weer van maart zette de eerste helft van april voort. De lente diende zich pas aan rond het midden van de maand. Op 14 april bereikte de temperatuur de 20-gradengrens en op 25 april beleefden we de eerste zomerse dag van plaatselijk 25 graden.

Mei was echter weer een koele maand met een gemiddelde van 11,5 graden, bijna twee graden minder dan normaal. In het begin van de maand hadden we nog volop voorjaar, maar al snel viel het tegen. Op 23 mei meldden de weerstations in Lelystad en Stavoren zelfs nog natte sneeuw.

Visdiefjes 2013

Meppel

Voor de visdiefjes verliep dit jaar niet succesvol. Vanaf eind mei werden de ontwikkelingen in de gaten gehouden. Tussen de start van de ei leg op de daken van de twee bedrijven in Meppel (BCM en scheepswerf De Kaap) zat twee weken verschil. Bij het eerste bezoek aan het dak van de scheepswerf troffen wij al vijf nesten aan met eieren, terwijl op het dak van het BCM de visdiefjes nog moesten beginnen. Later in het seizoen werden ook vier nesten

aangetroffen bij BCM, maar hadden rovers (waarschijnlijk kraaien en meeuwen) ervoor gezorgd dat er niets van terecht was gekomen. Op dit dak zijn dus geen jongen vliegvlug geworden.

Bij de Kaap verliep het seizoen veel beter: tijdens het eerste bezoek waren vijf nesten te zien, twee weken later al vijftien. Nog later in het seizoen, toen er al grote jongen op het dak rondliepen, vonden we nog drie legsels van dit sierlijke sterntje. Het kan zijn dat deze visdiefjes van de BCM afkwamen en vervolgens op het dak van de Kaap een tweede legsel hebben geproduceerd.

Zelfs een wit ei van een visdiefje kwamen wij tegen

Hasselt

In Hasselt bleef broedsucces van het visdiefje achterwege. Ook hier broeden de dieren al jaren op twee daken op het industrieterrein, namelijk bij Dycore en het oude bedrijfspand bij Ridderinkhof. Vorig jaar telde dit dak zelfs een kolonie van minimaal 140 broedparen. Het dak van Dycore werd dat jaar bevolkt door een kolonie van 37 broedparen.

Dit jaar was het een ander verhaal. Tijdens de eerste controle troffen we op beide daken nog geen visdiefjes aan. Waar ze in Meppel al eieren hadden gelegd, bleken ze in Hasselt beduidend later. Twee weken daarna volgde een tweede bezoek. Bij Dycore werden nu 17 nesten gevonden, op het dak van

het oude bedrijfspand kwamen we uit op een totaal van 32 paren. Weer twee weken later bleek de kolonie bij Dycore gegroeid naar 55 broedparen. Het dak van het oude bedrijfspand was vreemd genoeg verlaten... Ook in een later stadium hebben wij hier geen visdiefjes meer waargenomen. Tijdens een controle in de juli troffen wij op het dak van Dycore nog tal van nesten aan die nog eieren bevatten. Ook troffen wij diverse jongen van slechts enkele dagen oud dood aan, oorzaak onbekend. Tijdens een controle in de derde week van juli was de situatie niet verbeterd. Wat ook vreemd was, dat in de nesten diverse eieren lagen met half eruit gekropen levenloze jongen. Wij hebben op dit dak slechts een handvol jongen van een ring kunnen voorzien. Wel vermeldenswaard is dat rond deze periode de temperaturen hoog waren en dat er geen regen viel. Pasgeboren kuikens kunnen in hun natuurlijk biotoop altijd wel ergens beschutting zoeken tegen de elementen en verkoeling vinden bij of in het water. Op een plat dak is dit natuurlijk niet voorhanden wat dan de oorzaak kan zijn dat de jongen massaal het loodje leggen. Een optie zou kunnen zijn om met behulp van brandslangen water op de daken te spuiten tijdens warme en droge perioden om op deze manier de visdiefjes enige vorm van verkoeling aan te bieden.

Zwolle

In Zwolle was het resultaat volgens Gerrit Gerritsen (Vogelbescherming Nederland) beter. Al jaren broedt hier een grote kolonie op het dak van een vestiging van Albert Heijn. Volgens Gerritsen was de kolonie uitgegroeid tot 225 broedparen. Terwijl de visdiefjes op Bodelaeke nog aan het broeden waren (zelfs nog vestigen) werden in Zwolle de eerste jonge visdiefjes al geringd. Hoe dit broedseizoen op deze locatie uiteindelijk verlopen is, weten wij bij het schrijven van dit verslag nog niet.

Bodelaeke

In april zijn er drie vloten voor visdiefjes uitgezet in een doodlopend stuk water bij het bouwterrein. Deze vloten zijn voorzien van schelpen en kunnen op deze manier een broedgelegenheid zijn. Helaas hebben de visdiefjes geen gebruik gemaakt van deze vloten en gaven de voorkeur aan het nestelen op het bouwterrein.

De vloten worden voorzien van schelpen.

Op het bouwterrein zelf kwam in het begin van het broedseizoen slechts een handvol visdiefjes voor. Later in het seizoen groeide de kolonie echter gestaag tot 21 broedparen. Dit was een beduidende toename in vergelijking met de voorgaande jaren. Later in het broedseizoen nam de predatie echter toe. Er verdwenen nesten, maar er kwamen ook weer nieuwe bij, waarschijnlijk vervollegsels. Ook werd slechts een enkel jong waargenomen. Wel namen wij tijdens onze bezoeken aan het bouwterrein iedere keer mantel- en zilverbreeuwen waar. Wij gaan er dan ook vanuit dat de visdiefjes hun slechte broedresultaat aan deze meeuwen te danken hebben.

Totalen

De slechte ontwikkelingen in Hasselt, namelijk de grote kolonie totaal verdwenen, zal er ongetwijfeld toe geleid hebben dat er op diverse andere locaties een toename viel waar te nemen: dertig broedparen in de Zwolse kolonie, in Hasselt bij Dycore achttien paren erbij, in Meppel twaalf broedparen extra en op het bouwterrein in Giethoorn een toename van vijftien broedpaartjes. De diverse kolonies hebben een toename laten zien van in totaal 75 broedparen. Door het verlies van de grote kolonie in Hasselt

tegenover Ridderinkhof komen we netto uit op een verlies van 65 broedparen in deze regio.

Bodelaeke

Het afgelopen najaar en winter zijn er weer vakantiebungalows bijgebouwd op het terrein Bodelaeke. Alleen bleef nu het gedeelte over waar de ecologische woningen moeten verschijnen. Dit gebiedje, ongeveer anderhalve hectare groot, bestaat nog steeds uit zeer schrale begroeiing en twee paden met onderverharding.

In april werd er al een bezoek gebracht aan dit gebiedje, waar al diverse plevieren zaten. Ook namen wij bontbekplevieren waar. Het bijzondere was dat wij zeker zes bontbekken waarnamen. Ook vonden we in de onderverharding van de toekomstige wegen al kuiltjes, gegraven door plevieren. Verder werden er twee kievitsnesten en een scholeksternest gevonden.

In overleg met de eigenaar van dit gebied werden een paar dranghekken op de weg geplaatst, zodat er geen auto's en andere vervoermiddelen dit gebied konden verstoren. Een bord met de tekst '*Gelieve niet te betreden, broedende vogels*' vormde een duidelijke boodschap voor eventuele bezoekers. Hoe dit opgelost zou worden met toekomstige kopers van een kavel in dit gebied blijft een vraag.

Na het eerste bezoek in mei konden we concluderen dat dit paradijsje een nog betere bezetting van broedvogels kende dan vorig jaar. Dit beloofde dus wat. Het verheugende was dat wij vier nesten van bontbekplevieren vonden. Dit vogeltje broedt normaal gesproken in de kustgebieden en langs de grote wateren. Zover het binnenland tref je dit vogeltje doorgaans niet aan, laat staan dat ze er gaan broeden. Ook werden er diverse nesten van kleine plevieren aangetroffen. De kluit was weer met twee paren vertegenwoordigd en ook de tureluurs lieten zich gelden. Later in mei begonnen de visdiefjes zich te vestigen op het terrein. Na een voorzichtig begin van enkele broedparen, zagen wij steeds meer nesten verschijnen. In totaal kwamen wij uit op 21 broedparen. In juni was het een drukte van belang. Tureluurs, scholeksters, kieviten, bontbekplevieren en kluten hadden nu jongen. Dit gebied leverde een fascinerend schouwspel op. Overal om je heen alarmerende vogels, wat doet

denken aan een grijs verleden. Na het ringen van jongen van diverse vogelsoorten konden wij de balans opmaken van dit seizoen. De dichtheden van het aantal broedende vogels is in dit gebied voor Nederlandse begrippen uitzonderlijk hoog. Zonder de kolonie visdiefjes, die de totalen natuurlijk opkrikken, komen wij tot een dichtheid van minimaal 35 broedparen op slechts anderhalve hectare, met de visdiefjes erbij gerekend op zelfs 56 broedparen.

Kluit (foto r. Koster)

De totalen zijn als volgt:

Kleine plevier	12 broedparen
Bontbekplevier	4
Kluut	2
Kievit	5
Scholekster	4
Tureluur	4
Visdiefje	21
Nijlgans	2
Kuifeend	2

Dit jaar hebben wij in totaal zes jonge kleine plevieren van een ring kunnen voorzien. Opzienbarender is echter dat we daarnaast maar liefst vijf jonge bontbekplevieren hebben kunnen ringen. Wanneer we de ringgegevens van Nederland van 2012 erbij pakken, zien we dat er in het hele land 82 jongen van de kleine plevier en slechts 37 jongen van de bontbekplevier zijn geringd.

Jonge bontbekplevieren voor het ringen.

Door het late seizoen nam de druk van recreanten ook toe. Wij hebben melding gekregen van inwoners op het park dat er met een auto in het gebied werd gereden. De hekken had men verplaatst om zich op deze manier toegang te verschaffen. Dit is natuurlijk voor het volgende seizoen (mits er niet gebouwd wordt) geen goede ontwikkeling. Dit najaar zullen wij proberen om in overleg met de belanghebbende partijen het broedseizoen en het daarbij behorende broedsucces veilig te stellen door aanvullende maatregelen.

Gebied bij de camperplaats in Giethoorn

Op de dijkjes bij de camperplaats was ten opzichte van vorig jaar een verandering opgetreden in de begroeiing. Het gebied zag er ruiger uit. Overal kwam nu rietopstand en in de hoger gelegen stukken grond tussen de dijkjes kon je ook de eerste wilgen waarnemen. Dit is natuurlijk niet prettig voor vogelsoorten die een open gebiedje meer wenselijk vinden om hun nesten te maken. Wel zag je een toename van soorten als de gele kwikstaart en de rietgors. Plevieren waren er wel aan het foerageren, maar ze hebben er niet meer gebroed. Nog slechts één paartje Kieviten en tureluurs hebben getracht hier hun jongen groot te brengen. Wat wel opviel waren de tientallen kuifeenden die het gebied bevolkten. Ook drie paren tafeleenden zwommen er rond.

Hoe verliep het broedseizoen? In eerste instantie troffen wij maar een paar nesten van eenden aan. De nesten bevatten slechts enkele eieren, zodat het soort niet exact was vast te stellen. Waarschijnlijk geen kuifeenden, omdat die veel later in het seizoen beginnen met nestelen. Niet veel later begonnen de kokmeeuwen zich te vestigen. De kolonie groeide in de loop van twee weken uit naar 66 broedparen. Ook werden nu de eerste legsels van kuifeenden gevonden.

Het gekrijs van de meeuwen lokt natuurlijk ook predatoren aan, want evenals vorig jaar ruimde de vos in een week tijd alle nesten op. Van de eerste kokmeeuwen- en eendenlegsels bleef niets over. Alleen de nijlgans ontsprong de dans. Hij schijnt zich tegen de vos op de een of andere manier goed te kunnen verdedigen.

Op de nieuw aangelegde camperplaats (die echter nog niet geopend is) vonden wij nog wel twee nesten van een kleine plevier. Ook hadden twee

paren Kievieten hier hun eieren uitgebroed. Deze camperplaats, nota bene gelegen naast het hierbij bovenbeschreven gebied, hebben wij de jongen van de kleine plevieren en ook nog een paar jonge Kievieten kunnen ringen. Deze zijn ook vliegvlug geworden.

Nest van kleine plevier met twee eieren en jongen in het midden van een grassteen van een toekomstige staplaats voor campers.

Weidevogels

Al jaren zien we dat het in ons werkgebied niet goed gaat met de weidevogels. Ook dit jaar was het voor onze werkgroep geen goed jaar. Door het langdurig aanhoudende koude weer wilde het in het voorjaar niet vlotten met de vestiging van de weidevogels. Wanneer wij anders in maart al volop konden genieten van de spelende Kievieten boven de weilanden, zag het platte land er nu nog verlaten uit. Er waren nauwelijks weidevogels te bekennen, op een paar Kievieten en wulpen na. Pas in april begon er wat schot in te komen. Wij kunnen nu stellen dat het broedseizoen van de weidevogels twee weken achterliep in vergelijking met de voorgaande jaren.

Ontwikkelingen in Wanneperveen

Klaas Tuut en Jans Bijker zetten zich al jaren in voor de weidevogels in de omgeving Wanneperveen. Probleem is de grootschalige veehouderij met de daarbij komende werkzaamheden. Ook de aantalontwikkelingen op grasland lieten te wensen over. Er zijn toch nog enkele nesten gespaard op bouwland. In totaal werden tien Kievitsnesten en een scholeksternest gevonden, waarvan zes nesten op maaisland en vijf op grasland.

Net uit het ei gekropen jonge scholeksters

Ontwikkelingen in Nijeveen

In Nijeveen zet Hendrik Withaar zich in voor de weidevogels. Ook hier holt het bestand achteruit. Dit jaar was de start van het weidevogelseizoen beduidend later dan voorgaande jaren. Aan de Dekkersweg hadden toch enkele Kievitsparen hun nesten gemaakt, dit met wisselend broedresultaat. Bij de Matenweg heeft Roelof Oosterveen zich ingezet voor de weidevogelnesten op zijn land achter de boerderij. Hier werden drie nesten gespaard tijdens de werkzaamheden. Op de graslanden bij Bakker aan de

Matenweg werden drie gruttonesten gevonden. Dit was een kleine toename in vergelijking met andere jaren. Waarschijnlijk zijn door verstoring aan de Overijsselse kant grutto's uitgeweken naar het aangrenzende gebied van de provincie Drenthe. Dit gegeven gold ook voor de graslanden van Henk Groen. Ook hier werd een gruttonest gevonden, evenals het nest van een tureluur. Jammer om vast te stellen dat de populatie aan de Tussenboerseweg en de Matenweg nagenoeg verdwenen is. Intensieve veeteelt en de al jaren hoge predatie in dit gebied liggen hieraan ten grondslag.

Ontwikkelingen in de Barsbekerbinnenpolder

Reikhalzend keken wij uit naar de binnenkomst van de eerste weidevogels in de Barsbeek. Zoals bekend werd de populatie voorgaande jaren geplaagd door hoge predatie. Ook zagen wij de aantallen broedvogels sterk teruglopen. Eendesoorten waren nauwelijks meer aanwezig. De populatie slobeenden, zomer- en wintertaling waren nagenoeg verdwenen en ook de aantallen grutto's en Kieviten gaven een sterke daling te zien. Het was nu eens tijd voor een goed weidevogelseizoen, want anders bleef er weinig meer over van eens zo'n schitterend weidevogelgebied.

Het seizoen ging ook in deze polder beduidend later van start in vergelijking met de voorgaande jaren. Wat direct opviel was de slechts enkele voorkomende Kievit. Ook de wulpen waren maar matig vertegenwoordigd. Ook de later arriverende grutto's en tureluurs waren beperkt in aantal. Dat heeft zich later in het broedseizoen niet kunnen herstellen. Sterker nog, wij kregen te maken met een seizoen die slechter was dan ooit te voren. Aan de Lageweg aan de Barsbeek kant zat nog een kleine populatie Kieviten. Later in het seizoen namen wij ook nog twee paren grutto's waar. Aan de andere kant van de weg vonden wij slechts één Kievitsnest. Daar bleef het de rest van het seizoen ook bij. Wel hebben waarschijnlijk twee paren grutto's in dit gebied een broedpoging ondernomen, maar zonder succes.

Midden in de polder is een plasdras gebiedje. Hier wordt elk voorjaar water op een kavel gebracht ten gunste van de weidevogels. Wij namen in het vroege voorjaar wel steltlopers waar die van dit terrein gebruikmaakten om op te vetten voor het komende broedseizoen.

Normaal gesproken bouwen veel weidevogels in de nabijheid van zo'n gebied hun nesten. Dit jaar bleef de activiteiten echter beperkt tot een enkel paartje Kieviten. De grutto's en tureluurs bleven uit de buurt van dit gebiedje. Dit waren geen goede signalen.

Hoe verliep het verder? Eind april hebben Henk Boer, Jans Bijker en Hilbert Folkerts enkele kavels afgezocht om een indicatie te krijgen van de aantallen legsels en natuurlijk ook hoever de vogels gevorderd waren met hun broedsels. Dit gebeurde op kavels met een uitgestelde maaidatum. Op het reguliere boerenland was geen weidevogel te bekennen. Uit de inventarisatie bleek dat vier grutto's waren begonnen met het leggen van hun eieren. Alleen de aantallen gevonden nesten bleef achter bij de voorgaande jaren. Dit had natuurlijk een oorzaak, die een week later al bekend werd. Aangezien tijdens het eerste bezoek nog enkele paren aanwezig waren, die nog geen nest hadden, was het zinvol om nog eens dit gebiedje te bezoeken. Bij het betreden viel op dat de vogels geen alarmerend gedrag vertoonden. Hier was dus duidelijk wat aan de hand. De eerder gevonden nesten bleken verdwenen. Wij moesten toen wel de conclusie trekken dat de situatie van de voorgaande jaren zich voortzette. Ook in het overige gedeelte van de polder kwam er geen verbetering in de aantallen weidevogels, die ver achterbleven bij de toch al slechte voorgaande jaren. Eind mei en begin juni is er gekeken naar de aanwezigheid van weidevogelkuikens. Wij kwamen nog tot twaalf alarmerende gruttoparen die nog kuikens moesten hebben. Ook twee wulpenparen vertoonden dit gedrag. Al met al geen goed resultaat.

Gegevens van dit jaar

Kievit	54
Grutto	19
Wulp	9
Scholekster	6
Kwartel	6
Tureluur	6
Wilde eend	2
Slobeend	9
Krakeend	9
Wintertaling	3
Zomertaling	3
Gele kwikstaart	6

Graspieper	74
Veldleeuwerik	9
Grauwe gans	11

Weidevogelreservaat Giethoorn-Wanneperveen

Evenmin als voorgaande jaren willen wij u de resultaten van dit mooie weidevogelgebied onthouden. Dit gebied, waar Obe Brandsma al jaren de ontwikkelingen onderzoekt, bestaat grofweg uit twee gedeelten: het gebied tussen Wanneperveen en de Klosse en dat tussen de Klosse en Steenwijk. In beide gedeelten is de grondwaterstand hoog en wordt er extensief gebruik gemaakt van de weilandjes. Het is geen reservaat dat honderden paren grutto's herbergt, maar de verscheidenheid van de aantallen voorkomende soorten maakt dit gebied uniek. Positief is de toename van het aantal broedparen van de Kievit. Ook het broedsucces is toegenomen. Volgens Obe Brandsma zijn er dit broedseizoen vrij veel weidevogelkuikens vliegvlug geworden. In de voorgaande jaren kwam in dit reservaat soms veel predatie voor. Bestrijding van predatoren zal ongetwijfeld bij gedragen hebben tot een beter broedresultaat in dit prachtige gebied.

Totalen	
Kievit	90
Grutto	29
Wulp	25
Watersnip	25
Tureluur	36
Slobeend	29
Krakeend	8
Zomertaling	11
Graspieper	78
Gele kwikstaart	8
Kwartel	13

Bijeneters 2013

Na een geslaagd broedgeval in 2012 keken wij reikhalzend uit naar de komst van de bijeneters uit Afrika. Zouden ze terugkeren of verkiezen ze andere oorden? In de wintermaanden was de steilwand, die te lijden had van erosie, met de hand weer opnieuw opgeworpen en steil afgestoken. Ook hebben we de bovenkant van de wand afgedekt met vloerplaten en waterdicht gemaakt. Aan de voorkant van het wandje hebben wij de vloerplaten iets laten oversteken, zodat regen op de voorkant van de steilwand geen vat meer had. Dit bleek prima te voldoen. Na langdurige of zware regenbuien bleef de wand prima intact.

Via de website Waarnemingen.nl werden van dag tot dag de waarnemingen van zeldzame vogels in Nederland bijgehouden. Op 7 mei braken spannende tijden aan. Er waren vier bijeneters gezien in Noord-Holland. Zouden dit de vier van vorig jaar zijn die in deze regio gebroed hadden? De volgende dagen bleek van niet: er was een eerdere waarneming van hetzelfde viertal bij den Oever, een dag later op Texel en de laatste waarneming van hun vertrek naar Vlieland. Eind mei werden er waarnemingen vanuit het gehele land gemeld van honderden bijeneters. Aan de hand van de aantallen ging het vaak om dezelfde groep die verder trok en dan op andere locaties ook weer werd gezien. De groep van maximaal 23 bijeneters, die ruim enkele dagen werden gezien in De Bilt, Zeist en Utrecht-Oost werden door honderden vogelaars (NOS) geobserveerd. Door het waarschijnlijk ontbreken van nestgelegenheid vertrok deze groep op 24 mei in noordoostelijke richting. Vliegvlug heeft nog wel getracht om via de Vogelbescherming, die haar kantoor heeft in Zeist, een regionale vogelwerkgroep te benaderen om steilwandjes aan te leggen. Dit is echter niet gebeurd met het gevolg dat de vogels vertrokken. Wat was nu de reden van deze invasie van bijeneters? Het antwoord was simpel. In Spanje en Frankrijk wilde het mooie weer niet vloten. Langdurige en veelvuldige regenbuien teisterden beide landen. Ook de temperaturen lagen ver onder het gemiddelde. Tijdens de Tour de France werd een beklimming van een col afgelast door sneeuwval. Op de beelden uit de bergen was nog steeds een forse hoeveelheid sneeuw te zien. Dit was ongetwijfeld de oorzaak dat de bijeneters doorvlogen naar het noorden, met als gevolg dat er dit jaar zoveel waargenomen werden.

Toch waren wij van mening dat er dit jaar zeker vijftig bijenters in Nederland konden rondzwerven. Maar waar waren de 'onze'? Uiteindelijk kwam toch het verlossende bericht binnen dat er drie bijenters gesignaleerd waren in hun broedgebied van vorig jaar. De voorgaande jaren werden ze in ons gebied voor het eerst waargenomen in de eerste helft van mei. Nu was dit ruim een week later. Zou het dan toch lukken om de vogels te verleiden om een steilwandje voor hun broedpoging te gebruiken? Dan zou dit voor Nederland een record zijn. Het is immers nog nooit voorgekomen dat bijenters vier jaar achtereenvolgend in hetzelfde gebied een broedpoging ondernamen.

Hoe verliep het verder?

Na de aankomst van drie bijenters bleek dat er twee in onze omgeving bleven hangen en dat er één in een later stadium was vertrokken. Ook zoektochten in onze directe omgeving gaven aan dat er slechts één paartje aanwezig was. Ook werd al gauw duidelijk dat ze bij het door ons aangelegde steilwandje verbleven, wat duidde op een toekomstige broedpoging. Eind mei waren hun graafwerkzaamheden duidelijk waar te nemen. Door de grote afstand (zeker 500 meter) was onze schatting dat er twee nestgangen gegraven werden. Ook de voorgaande jaren was het gebruikelijk om een paar nestgangen te graven, waarop er dan één werd uitgekozen als definitieve nestplaats. Zoals het nu leek, kregen wij weer een broedgeval van deze in Nederland zeer zeldzame broedvogel...

Vanaf de tweede week in juni werd er nog slechts af en toe een bijeneter waargenomen. Dit zou kunnen duiden op het broeden van één van de bijenters. Zoals ook in de voorgaande jaren bleken de vogels tijdens de broedfase zich niet of nauwelijks te laten zien. Volgens onze schatting moesten er begin juli jongen uit de eieren kruipen. Dit is af te leiden uit het voederpatroon (prooien aanbrenge) van de ouders.

Met de terreinbeherende instantie is contact opgenomen over het maaien voor de steilwand. Deze instantie heeft hierop de pachter van het voor de wand liggend gebied benaderd om hier niet te maaien zolang er bijenters aanwezig waren. Alleen al het maaien voor het nest brengt veel verstoring met zich mee. Ook het latere schudden van het maaisel (meestal wordt er de gehele dag heen en weer gereden) zorgt voor veel verstoring, die natuurlijk niet wenselijk is voor welke vogel dan ook en funest kan zijn voor een broedgeval.

Het broedseizoen

In juni werd het broedgeval om de dag vanaf grote afstand gevolgd. Door langdurig de steilwand in de gaten te houden, konden wij de aanwezigheid van de bijeneters constateren. Ook werd het nest door een bijeneter met tussenpozen bezocht, waarschijnlijk om het broeden te wisselen of om een prooi voor de partner aan te brengen. De exacte begindatum van het broeden bepalen is moeilijk, maar wel een redelijke schatting is mogelijk. Er wordt tijdens het broeden namelijk slechts één bijeneter waargenomen. Om deze waarnemingen te doen is langdurig observeren een noodzaak. De niet broedende vogel verblijft niet in de directe omgeving van het nest en laat zich daardoor niet zien of horen. De bijeneter die niet broedt, brengt echter af en toe prooien naar de broedende partner. Mannetje en vrouwtje broeden zo om toerbeurt. Bij het wisselen van het broeden worden ook prooien aangedragen. Aan de hand van deze waarnemingen kan men concluderen dat het broedperiode is begonnen. Volgens onze berekeningen – het aantal dagen dat een bijeneter nodig heeft om zijn eieren uit te broeden is namelijk bekend – konden wij vaststellen dat de eieren in de eerste week van juli moesten uitkomen. Nu was het alleen nog een zaak van afwachten.

Op 5 juli brachten we in de vroege ochtend een bezoek aan de nestwand. De begroeiing voor het nest was zo hoog geworden dat de bijeneters niet meer ongehinderd het nest konden aanvliegen. Daarom hebben we ongeveer twee vierkante meter begroeiing gekortwiekt. Tijdens de aanstaande jongenperiode konden de vogels nu ongehinderd hun prooien naar het nest brengen. In de middag werd er weer geobserveerd. Tot onze grote verbazing constateerden wij dat de hele kavel voor de nestwand gemaaid was. Hoe had dit nu kunnen gebeuren? Wij hebben direct contact gezocht met de terreinbeherende instantie. Deze gaf te kennen wel degelijk de pachter opgedragen te hebben om de kavel niet te maaien. De pachter echter dacht dat de bijeneters verdwenen waren en heeft daaropvolgend het besluit maar genomen om het gras te maaien.

Dit had grote gevolgen voor de bijeneters. Pas gemaaid land heeft een grote aantrekkingskracht op predatoren, zowel overdag als 's nachts. Overdag zie je de zichtjagers, zoals buizerd, sperwer, havik, blauwe reiger en in deze regio de veelvoudig voorkomende ooievaar het land afstruinen om het vrijgekomen voedsel te bemachtigen. Tijdens de nacht worden ze afgewisseld door vos, marterachtigen en das. Deze predatoren zouden dus ook voor het broedgeval in het steilwandje een gevaar kunnen opleveren. Wij

besloten de daaropvolgende dag een raster om de nestwand te plaatsen. Van de aangrenzende kavel werd een aansluiting gemaakt op het schrikdraad. Op deze manier hoopten wij om predatoren bij de nestwand weg te houden. De volgende dagen werden de bijeneters intensief gevolgd. Op 7 juli werd er gelukkig weer een bijeneter gezien bij de nestwand. Wij namen dan ook aan dat dit broedgeval niet verstoord was door de maaiactiviteiten.

Om de dag werd nu van onze observatie plaats gekeken naar de bijeneters. Wanneer ze werden waargenomen gaf het ons de indicatie dat het broedsel nog steeds intact was. De tijd was nu aangebroken dat de eieren moesten uitkomen. Gezien het aanvliegen van het nest, ongeveer om de twee uur, namen wij aan dat er nog geen of zeer kleine jongen aanwezig moesten zijn. De volgende dagen bleek echter dat de voederfrequentie niet opgevoerd werd. Wat was er aan de hand? Wij hebben daaropvolgend een observatieplaats gekozen op tweehonderd meter van de nestplaats. Vanaf deze positie konden wij de nestbezoeken en prooiaanvoer veel beter vaststellen. Dagelijks werd er nu gedurende minimaal drie uur gepost om de voedselvluchten in de gaten te houden. Er moesten nu immers jongen zijn óf wij hadden de aanvangstijd van het broeden duidelijk verkeerd ingeschat. In de ochtend varieerde de aanvangstijd van de observaties. Er is o.a. gekeken vanaf 7.00 uur. Dit gaf echter geen resultaat, omdat de eerste prooiaanvoer meestal na 8.00 uur aanving. Nog later bleek dat de meeste eerste prooien tussen 9.00 en 9.30 uur werden aangebracht en dat de tussenliggende tijden van de aanvoer niet veel veranderde.

Door de dagelijkse observaties is toen besloten om de tussenliggende tijden van de prooiaanvoer te noteren. Hier was echter geen enkele overeenkomst in te ontdekken. De ene keer bracht de bijeneter een prooi aan om het anderhalf uur om dan vervolgens rustig drie uur te wachten voor de volgende aanvoer. Het was ons ondertussen wel duidelijk geworden dat er geen jongen aanwezig konden zijn. Er werden uitschieters genoteerd van drie nestbezoeken om het drie kwartier en er werden twee nestbezoeken genoteerd met een tussentijd van drie en een half uur. Meestal moesten wij op een prooiaanvoer echter ruim anderhalf uur wachten.

In de vierde week van juli waren wij niet veel wijzer geworden van dit broedgeval. Doordat de tussenliggende tijden van de prooiaanvoer nog steeds niet afweek van de voorgaande weken konden wij er geen touw meer aan vast knopen. Op 26 juli zagen wij in de ochtend twee bijeneters in de buurt van het nest, waarvan er één de nestholte inging en deze enkele tellen

later weer verliet. De daaropvolgende uren werden geen bijenters meer gezien. Op 27 juli werd er weer gepost. Ook nu werd er gedurende drie en een half uur geen bijeneter meer waargenomen. Omdat de dag ervoor twee bijeneters waren gezien, trokken wij de conclusie dat ze waren vertrokken. De volgende dagen is er langdurig gepost om er zeker van te zijn of dit inderdaad zo was. Ook is er een bezoek gebracht aan de nestholte. Aan de sporen kun je zien of het nest nog in gebruik was. Alles bleek echter normaal te zijn. Wat de reden van hun langdurige afwezigheid bij hun nest was, weten wij echter niet, maar twee dagen later was alles weer normaal in vergelijking met de voorgaande periode. Ook troffen wij onderaan het steilwandje onder de nestgang een kapot ei van de bijeneter. Snel hebben wij deze inspectie afgebroken om verdere verstoring tegen te gaan.

De volgende dagen verliepen normaal. Langdurig werd er dagelijks geobserveerd en de voedselaanvoer was niet afwijkend van wat wij eerder hadden waargenomen. Ook waren wij ondertussen tot de conclusie gekomen dat het maaien voor de wand grote gevolgen heeft gehad voor het broedgeval. Het eerste broedsel was waarschijnlijk mislukt, doordat de bijeneters het nest hadden verlaten. Wonderlijk genoeg zijn ze niet vertrokken maar in de buurt van hun nestplaats gebleven. Onze conclusie was dan ook dat er wel eens sprake zou kunnen zijn van een vervollegselsel. Dit fenomeen was ons onbekend. Mochten wij kunnen spreken over een tweede legsel, dan waren een hoop vragen opgelost. Alleen was nu de vraag wanneer ze in dat geval begonnen waren met broeden? Een ding was zeker: dat het een laat broedgeval zou worden. Op zijn vroegst konden de eieren rond 4 augustus uitkomen, als wij van een broedtijd uitgaan van 22 tot 25 dagen. Op 5 juli was er immers gemaaid en op 8 juli is het hooi opgehaald.

Vermeldenswaard is dat voor de nestwand op 8 juli geen werkzaamheden uitgevoerd zijn en dat het maaisel is blijven liggen. Als wij ervan uitgaan dat de bijeneters een paar dagen nodig hebben om weer opnieuw over te gaan tot het leggen van hun eieren, dan zijn ze minimaal op 10 juli begonnen. Dat bijeneters kunnen overgaan tot het produceren van een vervollegselsel is echter onbekend. In de meeste gevallen gaan bij het mislukken van een legsel in een kolonieverband de desbetreffende bijeneters de burens helpen. In ons geval kunnen wij niet spreken over een kolonie en de bijeneters waren ook niet vertrokken. Dus gingen wij ervan uit dat er een tweede legsel geproduceerd zou kunnen zijn. Er wordt elke dag een ei gelegd, dus naar gelang het aantal eieren kunnen wij stellen dat rond 15 juli (op zijn vroegst)

kan zijn begonnen met het broeden. Diverse (internet)bronnen melden broedtijden van op zijn kortst 21 dagen en op zijn langst 28 dagen. Wij gaan er echter maar vanuit dat de broedtijd rond de 25 dagen moet liggen. Vandaar dat wij aan de datum van op zijn vroegst 8 augustus kwamen. Mocht dit broedgeval echter door predatie verloren zijn gegaan, dan zal die ook rond de periode van het maaien plaats gevonden hebben.

Op 4 augustus werd er nog geen verandering vastgesteld in de prooiaanvoer naar de broedende vogel. Ook op 5, 6 en 7 augustus waren er geen veranderingen waar te nemen. Op 7 augustus begon het rond 12.30 uur te regenen. De regen hield de hele middag en een gedeelte van de avond aan.

Op 8 augustus is er 's morgens weer gepost. Om 10.00 uur werd een bijeneter waargenomen op zijn bekende uitkijkpost bij het nest. Even later vloog een tweede bijeneter de nestgang in en kwam ook niet meer naar buiten. Sinds ruim twee weken hadden wij weer twee bijeneters samen gezien. De bijeneter van de uitkijkpost ging in de buurt van het nest jagen en bracht even later een prooi aan in het nest om deze daarna weer te verlaten. Onze vraag was nu: waren er jongen? Vervolgens moesten wij anderhalf uur wachten op de volgende prooiaanvoer. Op 9 augustus werden er op het weiland achter de wand werkzaamheden uitgevoerd, zodat van enige verstoring sprake was en we van de prooiaanvoer dus geen natuurlijk beeld konden krijgen. De volgende dagen bracht geen veranderingen in prooiaanvoer.

Op 12 augustus hebben wij een schuiltent geplaatst op een veertigtal meters van de wand om nauwkeurige waarnemingen te doen. Door deze manier konden wij namelijk vrij nauwkeurig vaststellen wanneer er door verandering in prooiaanvoer jongen aanwezig moesten zijn. Ook dan konden wij ongeveer berekenen hoeveel tijd bijeneters nodig hadden om over te gaan tot een vervolglegsel.

Schuilhut voor waarnemingen

De volgende dagen zagen wij wederom geen grote veranderingen. Wat wel opviel was, dat er gedurende langere tijd (>3uur) geen bijeneter werd gezien. Dit was een bekend fenomeen, omdat de voorgaande jaren dit ook speelde. Op zaterdag 17 augustus was er een verandering te zien. Langdurig hield een bijeneter nu dicht bij het nest de omgeving in de gaten. Er werd ook vanuit hun uitkijkpost vlak bij het nest gejaagd op insecten. Ook werd nu het nest aangevlogen en binnen een paar seconden weer verlaten. Het was echter niet mogelijk om te zien of er ook inderdaad prooien werden aangevlogen. Kortom, er was nu bij het nest meer bedrijvigheid. Dit hadden wij sinds lange tijd niet meer waargenomen.

Op 18 augustus regende het. Ook nu waren wij benieuwd of dit gevolgen had voor het zo langzamerhand wel erg late broedgeval. De bijeneters waren echter niet vertrokken. De volgende dagen (tot 23 augustus) veranderde er nog steeds niets in het aanvliegen van de nestholte, wat dus indiceerde dat er nog steeds geen jongen aanwezig waren. Ondertussen waren wij wel tot de conclusie gekomen dat onze rekensom en dus ook de voorzichtige voorspelling van de uitkomst van de eieren niet klopte. De tussenliggende tijd van het verloren gaan van het eerste legsel en het starten met een evt. vervolgletsel was dus langer dan wij gedacht hadden. Door informatie in te winnen kwamen wij erachter dat de laatst uitgevlogen jongen ooit, hun nest op 11 september verlieten (voor zover bekend natuurlijk). Wij gingen er

ondertussen wel vanuit dat dit broedgeval geen kans van slagen meer had. De dagen werden immers steeds korter en de temperaturen daalden. Zoals het nu leek zouden de jongen op zijn vroegst de vierde week van september kunnen uitvliegen. Op 24 augustus hebben wij geen bijeneters meer waargenomen, zodat wij moesten concluderen dat ze vertrokken waren. De verstoring door het maaien heeft dus grote gevolgen gehad voor dit broedgeval. Zeker gelet op de eventueel te nemen maatregelen voor het komende broedseizoen moeten wij nu tal van vraagtekens zetten bij onze toekomstige plannen. Bij een geslaagd broedgeval is duidelijk gebleken dat er een grote kans bestaat dat de vogels ook het volgende voorjaar weer terugkomen in dit zelfde gebiedje. Het jammerlijke van dit broedseizoen is dat de weergoden het goed voor hadden met de bijeneters. In de juli- en augustusmaand hadden wij prachtig zomerweer. De kans van slagen voor het uitvliegen van jongen was nu uitstekend te noemen. Dat dit broedgeval dan door externe factoren niet geslaagd is, moeten wij dus als een teleurstelling ervaren. Laten we echter hopen dat volgend voorjaar deze prachtige vogels toch terugkeren naar hun broedgebied.

Op 29 augustus hebben Henk van der Waal en Hilbert Folkerts het nest uitgegraven. Het was ons ondertussen wel duidelijk geworden dat er dit jaar geen jongen aanwezig zijn geweest. Het is echter wel zinvol om te weten wat de inhoud van het nest was. Door zeer voorzichtig te graven zijn wij erin geslaagd om de nestkom nagenoeg ongeschonden bloot te leggen. Dat dit voorzichtig moet gebeuren

Nest van bijeneter met eieren

spreekt vanzelf. De inhoud van een nest met een mislukt broedgeval kan waardevolle informatie opleveren. Zoals wij wel een beetje verwachtten, troffen wij in het nest vier niet uitgekomen eieren aan. De vier eieren zijn meegenomen voor onderzoek naar de oorzaak van waarom ze niet zijn uitgekomen. Verder zijn alle prooiresten die in het nest aanwezig waren, ook meegenomen en zullen onderzocht worden door Matthias Koster. Evenals de voorgaande jaren is hij verantwoordelijk voor het determineren van de prooiresten. Het verschil is dat er nu geen jongen in het nest aanwezig waren geweest. De prooiresten waren dit jaar dus van de beide ouders. Hieruit zal ongetwijfeld duidelijk worden wat de beide ouders tijdens het broedseizoen aan prooien hebben gegeten. De resultaten zijn echter bij het schrijven van dit jaarverslag nog niet bekend.

Daar deze eieren niet zijn uitgekomen, kunnen wij nu stellen dat aan het mislukken van dit broedsel een paar oorzaken ten grondslag kunnen liggen. Het kan zijn dat de eieren onbevruucht waren. Dat de vogels dan vanaf begin juni tot en met 23 augustus door zijn gegaan met het broeden op dezelfde eieren lijkt ons onwaarschijnlijk. Een mogelijkheid is dat de vogels tijdens het maaien en de daarbij behorende verstoring een lange tijd het nest niet hebben durven te bezoeken, waardoor de eieren niet zijn bebroed en de vrucht in het ei is afgestorven, waarop de vogels de niet uitgekomen eieren uit het nest verwijderd hebben en een tweede legsel produceerden. Wanneer het onderzoek naar de eieren is afgerond, zal Vliegvlug dit bekend maken op de site.

Vogelwerkgroep Bijeneters Nederland

In de zuidelijke Europese landen is de bijeneter in sommige gebieden een algemene soort. Door het veranderende klimaat zie je toch dat de vogel zijn broedgebied naar het noorden uitbreidt. Vanaf 2000 hebben deze vogels bijna jaarlijks in Nederland gebroed, in onze omgeving zelfs al vier jaar op een rij. Wij zijn er ook achter gekomen dat wij van deze vogels weinig weten. De komende jaren is het dus zinvol om de ontbrekende kennis aan te vullen. Vliegvlug heeft gekeken naar het oprichten van een landelijke werkgroep en besloten om hier invulling aan te geven. De ervaringen die wij de afgelopen jaren hebben opgedaan, kunnen nu gebruikt worden en als basis dienen voor andere vogelwerkgroepen in ons land. De belangrijkste reden is om beter inzicht te krijgen in deze soort. Een samenwerking met onze buurlanden zal

hiervoor noodzakelijk zijn. Momenteel zijn er contacten met de deelstaat Sachsen-Anhalt. In deze deelstaat, waar de bijeneterpopulatie in twintig jaar gegroeid is tot 500 broedparen, zijn ze de laatste jaren bezig met beschermingswerk en aanleg van broedgelegenheid. Dit alles met veel succes. Alleen om samen te werken met onze buurlanden krijgen wij een duidelijk beeld van de verspreiding van de bijeneter en de tijdsduur van hun uitbreiding van hun broedgebied naar het noorden. Om vorm te geven aan deze werkgroep zal Vliegvlug een landelijk netwerk oprichten om de 'belangen' van deze prachtige vogels te behartigen. Wanneer de vestiging van de bijeneter in hetzelfde tempo gaat als in Duitsland, maken wij nog mee dat we kunnen spreken van een jaarlijks terugkerende broedvogel. Op het moment van schrijven van dit verslag in september zijn wij reeds ver gevorderd met ons plan. We denken dan ook dit najaar van start te kunnen gaan met de landelijke activiteiten.

Zwaluwen

Huiszwaluw

De huiszwaluwen waren dit jaar wat later dan andere jaren. Hetzelfde kon je trouwens ook bij de andere vogelsoorten merken. De opgehangen kunstnesten bij Renee Koster in de Bergierslanden waren alle bezet. Eind augustus waren ze nog druk bezig hun jongen te voeren. De bekende kolonies in onze omgeving hadden ongeveer dezelfde aantallen als de voorgaande jaren. Bij Den Uil in Hasselt bevatte de kolonie 41 nesten en bij Spans aan de Barsbeek 53 nesten. In Sint Jansklooster is door het verdwijnen van enkele huizenblokken een paar jaar geleden de broedgelegenheid van deze zwaluwen verdwenen. Evenals vorig jaar hebben de zwaluwen gelukkig bij de naburige woningen hun nesten kunnen maken, zodat de totale populatie er niet onder heeft geleden. Ook dit jaar werden hier ruim 120 nesten geteld. Alleen bij het gemaal Stroink bleven de aantallen achter. Enkele jaren geleden bevatte de kolonie hier zelfs ruim 180 nesten. Dit jaar zaten wij op nog geen negentig.

Oeverzwaluw

Onze kolonies oeverzwaluwen in deze omgeving gaven een wisselend beeld te zien. Gelukkig liet de kolonie bij Tweeloo een opmerkelijk herstel zien.

Vorig jaar verlieten veel zwaluwen deze broedlocatie (vossen!). Dit jaar zaten we weer op een acceptabele hoeveelheid, namelijk 124 broedparen. Door ons initiatief is er buiten het bouwterrein van Bodelaeke een steilwandje aangelegd. Dit waterrijke gebied is voor diverse zwaluwsoorten eldorado. Het was dan ook niet zo verwonderlijk dat deze bult zand direct in gebruik genomen werd door een kolonie oeverzwaluwen. Het maximale aantal zwaluwen bedroeg hier 102 broedparen. Deze kolonie werd echter wel geplaagd door predatie van vos of steenmarter. Diverse nesten waren uitgegraven, zodat het broedsucces hier niet optimaal was.

Zwaluwenwand met uitgegraven nesten (grote gaten).

Ook bij de nieuwe camperplaats was door afkalving van een stuk oever een steilwandje ontstaan. Hier hebben 33 paar zwaluwen hun nesten gegraven. Het is de moeite waard om in deze omgeving te kijken naar de mogelijkheden voor de aanleg van een permanente wand. Wanneer de bouwactiviteiten in dit gebied zijn afgerond, hebben de zwaluwen geen mogelijkheden meer om te nestelen. Bij de zandafgraving aan de Bremenbergweg zat in het zanddepot een forse kolonie zwaluwen met zelfs 184 broedparen. Ook deze

broedmogelijkheid is natuurlijk van tijdelijke aard, zodat ook hier aanvullende maatregelen wenselijk zijn om de populatie oeverzwaluwen in onze omgeving op het peil van de voorgaande jaren te kunnen houden.

Uilen

Zoals te verwachten was waren ook deze vogels beduidend later van start gegaan met het leggen van hun eieren. Dit zal ook ongetwijfeld te maken hebben gehad met de langdurige kou in het voorjaar. Muizen zijn voor het overgrote deel hun voedselbron. De vraag was of het muizenbestand te lijden heeft gehad onder het koude voorjaar. Al in een vroeg stadium van het uilenseizoen kregen wij hierop antwoord. Doordat er in den lande al enkele steekproeven waren genomen bij steenuilen- en kerkuilenkasten, bleek dat deze vogels zelfs beduidend later zijn overgegaan tot het leggen van hun eieren. Normaal gesproken beginnen wij met het controleren van de nestkasten rond de tweede week van juni, nu was het zinvol om pas begin juli te starten met de controles.

Kerkuilen

Zoals hiervoor beschreven zag het er naar uit dat het een laat seizoen zou worden. Toch hebben wij half juni twee kerkuilenkasten gecontroleerd. Deze nestkasten zijn elk jaar bezet door een paartje en er zijn doorgaans ook in het begin van juni al grote jongen aanwezig. Tijdens de controles bleek al gauw dat ook in deze nestkasten de broedsels nog in een vroeg stadium verkeerden. Daarom is toen ook besloten om pas in het begin van juli te starten met de controles. Tijdens deze controles bleek ook dat er maar weinig nestkasten bezet waren. Ook de aantallen aanwezige jongen gaf aan dat het een slecht muizenjaar moest zijn. Slechts één nestkast bevatte vier jonge kerkuilen. De voorgaande jaren hadden wij altijd wel een nestkast erbij die vijf of zelfs zes jongen bevatte. Dit seizoen zouden er dus beduidend minder jongen gaan uitvliegen.

Jans Bijker, Antonio de Boer, Renee Koster, Luuk Buit en Hilbert Folkerts hebben dit jaar zorg gedragen voor de controles van de nestkasten.

Gebied Nijeveen

In deze regio troffen wij drie bezette nestkasten aan. De nestkast bij de familie Oosterveen bevatte drie jongen, de nestkast bij de familie Versluis slechts één jong en bij de familie Stellink troffen wij in de nestkast zelfs nog

zes eieren aan. Dit broedgeval echter ging evenals de twee voorgaande jaren in een later stadium verloren. De oorzaak hiervan weten wij niet. De vogels gaan wel over tot de eileg maar de eieren zijn waarschijnlijk onbevruucht zodat deze niet uitkomen en wij dit broedsel als verloren moeten beschouwen.

Jonge kerkuil wordt geringd

Veendijk

Op de Veendijk hadden wij dit jaar geen broedgevallen van de kerkuil. Zelfs bij de familie Schiphorst zaten ze niet. Een aantal jaren heeft een paartje hier een poging tot een broedgeval ondernomen, maar de eieren kwamen een aantal opeenvolgende jaren niet uit. Het zou kunnen zijn dat dit paartje zijn intrek heeft genomen bij de familie Stellink omdat dit gegeven nu bij hen speelt.

Hoge Land

Ook in deze regio hebben wij geen broedgevallen kunnen vaststellen. Wel waren er uilen in de nestkasten van de families Spans en Kamp, maar de dieren zijn niet overgegaan tot een broedpoging. Zelfs de nestkast bij de familie Hupkes, waar wij wel eens twee broedgevallen in één seizoen gehad hebben, waren geen uilen aanwezig.

Jonge kerkuilen worden uit de nestkast gehaald voor het ringen. De kat vond het een interessant gebeuren.

Mastenbroek

In de polder Mastenbroek hadden we in vergelijking met onze andere gebieden een behoorlijk broedseizoen. Waar elders de teller bleef steken op drie of vier broedparen, hadden we in dit gebied maar liefst vijf geslaagde broedgevallen. Wel bleven ook hier de aantallen jongen in een nestkast achter bleef bij de voorgaande jaren.

Totalen

	Ringdatum	Aantal jongen
Oosterveen	20-7	3
Versluis	20-7	1
Stellink	20-7	mislukt
Huls	20-7	3

Klaver	26-6	3
Moed	31-7	3
Aalberts	17-7	3
Van Rees	17-7	2
Pelleboer	24-8	3
Beens	17-7	4
Fokkema	20-7	2

Wij hadden dus dit broedseizoen in totaal elf broedgevallen. Er zijn 27 jongen uitgevlogen. Eén broedgeval is mislukt.

Stenuilen

Met de bezetting van onze steenuilenkasten ging het niet goed. De andere jaren hebben we altijd wel een nestkast bezet, dit jaar bleven we verstoken van een broedgeval. Tijdens de controles van de nestkasten bleek in eerste instantie wel een nestkast op de Veendijk bezet, maar in een later stadium bleken de uilen niet tot de eileg te zijn overgegaan. Wel waren er op een voor ons bekende locatie in de polder Mastenbroek jonge steenuilen aanwezig. Door de onbereikbaarheid van dit nest – en dus ook de jongen – konden wij niet nauwkeurig vaststellen wat voor resultaat dit broedsel heeft opgeleverd, maar waarschijnlijk zijn hier twee jongen uitgevlogen.

Positieve ontwikkeling is een broedgeval op de Nijeveense Bovenboer. Wij kregen een melding van een paartje steenuilen, dat zich ophield bij de familie Nooij. Ze wisten zelfs te vertellen dat het paartje er al voor het tweede jaar zat. Onder de nok van een schuur hadden de uiltjes hun broedplaats. Voor controles en het eventueel ringen van de jongen onbereikbaar. De bewoners wisten gelukkig te melden dat twee jongen vliegvlug zijn geworden.

Jaren geleden zat er bij de melkfabriek in Kolderveen een paartje steenuilen, maar dit bleek slechts tijdelijk. Nu wij weer een paartje steenuiltjes hebben in dit gebied, kunnen we proberen door middel van het ophangen van nestkasten in deze omgeving een het aantal broedparen te vergroten.

Bosuilen

Zoals vermeld in ons jaarverslag van 2012 hebben we een paar bosuilenkasten opgehangen op de Havelterberg. Tijdens de controle van de nestkasten in maart vorig jaar bleken wel uilen in de nestkasten te bivakkeren. Maar broeden? Ho maar! Dit jaar zagen we meer succes. Een

paartje bosuilen hadden zijn intrek genomen in een nestkast en dit broedgeval verliep succesvol, zij het niet zonder slag of stoort. Tijdens de aanleg van een hindernisbaan voor een survivalrun had de organisatie, die nota bene geen toestemming had om dit bosperceel bij hun activiteiten te betrekken, een hindernis gebouwd, precies onder de bosuilenkast. Dankzij ingrijpen van de perceeleigenaar is deze hindernis verplaatst, zodat de te verwachten verstoring nu uitbleef.

Nestkastjes

Dit jaar hebben Henk van der Waal, Ben Geel, Fred de Groot en Hilbert Folkerts de controles van de nestkastjes voor hun rekening genomen.

Door vernieling of verkeerde nieuwsgierigheid van homo sapiens hebben in Oosterboer en Broekhuizen weinig vogels gebruik kunnen maken van de nestkasten. Vooral langs de openbare weg vindt al een aantal jaren verstoring plaats. De deksels worden van de nestkastjes gehaald, die je later in de directe omgeving weer kunt terugvinden. De bezetting van de kastjes is hierdoor vrijwel nihil. Omdat dit een steeds terugkerende teleurstelling is, is twijfel op zijn plaats aan het nut om in dit gebied nog inspanningen te verrichten voor de vogeltjes.

Havelterberg

In dit heuvelachtige en bosrijke gebied gaat het stukken beter met de bezetting van de nestkastjes. Er vindt niet tot nauwelijks verstoring of vernieling plaats. De nestkasten, die wij hebben opgehangen met de leerlingen van de lagere school in Darp, zijn ondertussen aan vervanging toe. Die zal dit najaar plaatsvinden.

We waren benieuwd of het koude voorjaar gevolgen zou hebben voor de aanvang van het broedseizoen. Wij kunnen nu wel stellen dat het niet veel uitmaakte. Doordat de mezen iets later waren, zou je verwachten dat de bonte vliegenvangers meer kans kregen om de nestkastjes te bezetten. Dit vogeltje komt wat later in het seizoen in Nederland aan. De meeste nestkasten zijn dan normaal gesproken al bezet door de mezen en de bonte vliegenvangers moeten dan genoeg nemen met de nog onbezette nestkasten. Wij hebben slechts bij een paar nestkasten het geruzie tussen koolmezen en bonte vliegenvangers om een nestkast kunnen waarnemen. In

totaal verschilde het aantal broedparen bonte vliegenvangers niet veel met voorgaande jaren.

Broedende boomklever

Gegevens;

Koolmees	46
Pimpelmees	40
Bonte vliegenvanger	37
Boomklever	5
Mislukt	7
Onbezet	17

Drentse Vogelaarsdag

Onze Vogelwerkgroep Vliegvlug bestond vorig jaar tien jaar. De groep was niet op dat moment niet in de gelegenheid hier inhoud aan te geven. Van uitstel komt meestal afstel, maar de werkgroep heeft besloten om dan dit jaar maar een dag te organiseren om dit jubileum een gedenkwaardig tintje te geven.

De Werkgroep Avifauna Drenthe (WAD) vier een lustrum (35 jaar). Ons leek het daarom zinvol de handen ineen te slaan. Op 22 juni hielden Vliegvlug en de WAD op 22 juni de eerste Drentse vogelaarsdag.

De dag was bestemd voor leden en donateurs, alle vogelaars in Drenthe (en daarbuiten), natuurliefhebbers en belangstellenden. Thema was klimaatverandering en de daarmee samenhangende veranderingen in de vogelwereld. Is de broedende bijeneter in het Reestdal een toevalligheid of een voorbode van wat nog meer gaat komen? Zijn er in onze provincie concrete veranderingen in de natuur waar te nemen? Welke zijn dat dan en welke zijn er nog te verwachten?

Deze vragen vormden de rode draad van de lezingen, presentaties en excursies.

Het programma 's morgens bestond uit een viertal lezingen en in de middag een excursie. Christiaan Both vertelde over de Bonte Vliegenvanger. Het avontuurlijke leven van dit boeiende vogeltje leverde tijdens de pauze en achteraf nog flink gespreksstof.

Ook het verhaal van Arend van Dijk over de klimaatgerelateerde veranderingen in de vogelpopulatie in Drenthe, maakte de tongen los. De nostalgische gevoelens bij verdwenen soorten, maar ook de opwinding als het gaat om nieuwe soorten waren merkbaar.

Bert Dijkstra over de nieuwe vogelatlas. Op de eerste overzichtskaarten kunnen al vergelijkingen gemaakt worden met het verleden. Hij riep de aanwezigen met succes op om mee te gaan tellen.

Hilbert Folkerts' vertelde over de bijeneter. Dit bijzonder kleurrijke vogeltje broedt de laatste jaren steeds vaker in Nederland. Al een aantal jaren opeenvolgend kunnen wij de voor Nederland nog zo onbekende bijeneter als broedvogel noteren. Hij broedt nu al een paar jaar in het Reestdal. Het onderzoek van de vogelwerkgroep naar de prooiaanvoer van de vogels naar hun jongen, bracht verrassende zaken aan het licht maar wierp aan de andere kant ook weer vragen op.

Na de middagpauze stond een excursie op het programma naar Bodelaake, geleid door Ronald Messemaker. De gunstige weersomstandigheden in de morgen lieten ons in de middag in de steek. Ondanks af en toe een regenbui, lieten de deelnemers zich niet weerhouden van onder meer de zilvereiger, lepelaar en diverse plevieren te genieten.

Dat deze vogelaarsdag als geslaagd mag worden betiteld kunnen we opmaken uit de lovende woorden voor de organisatie en de enthousiaste reacties op de sprekers.

Op excursie in Giethoorn

Jaarverslag digitaal

Zoals vele organisaties ons al zijn voorgegaan, hebben wij ook besloten om vanaf 2014 het jaarverslag digitaal te versturen. Al jaren zetten we het verslag na de jaaravond op de website. Drukwerk is daardoor eigenlijk overbodig geworden. Helaas ziet ook Vliegvlug zich gedwongen om te besparen.

E-mail maar Vliegvlug

Zoals onze vrijwilligers en donateurs gemerkt hebben, zijn we begonnen met een digitale nieuwsbrief. Daarbij bleken nieuwe e-mailadressen niet altijd te worden doorgegeven aan ons secretariaat. We hebben dus nog niet van iedereen het juiste adres. Vandaar de oproep:

Verstuur even een mailtje naar het infoadres van Vliegvlug, zodat wij het bestand kunnen bijwerken, zodat u ook in de toekomst op de hoogte blijft.

Bij voorbaat onze dank.

Bestuur 2013

Hilbert Folkerts	voorzitter
Wil Kouwenhoven	secretaris
Harry Talen	penningmeester
Henk van der Waal	lid
Henk Boer	lid

Werkgroepen

Weidevogels Wanneperveen	Klaas Tuut
Weidevogels Nijeveen	Hendrik Withaar
Weidevogels Barsbeek	Hilbert Folkerts
Uilen; Nijeveen en Veendijk	Jans Bijker en Antonio de Boer
Zwartsluis en Hoge Land	Rene Koster en Hilbert Folkerts
Mastenbroek	Luuk Buit
Nestkasten Darp	Fred de Groot
Nestkasten Havelterberg	Hilbert Folkerts

Colofon

Informatie:	Vogelwerkgroep Vliegvlug
Foto's:	Richard Borst, Renee Koster en Hilbert Folkerts
Eindredactie:	Johan Debbenhof (www.johanschrijft.nl)
Website:	www.vliegvlugmeppel.nl
E.mailadres:	info@vliegvlugmeppel.nl

